SÜMER KIZI

7000 Sene Evvel Sümer Medeniyetini Yaratan Türklerin Tarihi

İskender Fahrettin Sertelli

ÖTÜKEN

YAYIN NU: 1684
EDEBÎ ESERLER: 871

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-625-408-102-6

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

1. Basım: İstanbul Akşam Kitaphanesi, 1933
2. BASIM

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Editör: Oğuzhan Murat Öztürk

Son Okuma: Şaban Özdemir

Redaksiyon: Mehmet Yılmaz

Kapak Tasarımı: Ceyhun Durmaz

Dizgi-Tertip: Damla Acar

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: ANA BASIN YAYIN GIDA İNŞ. SAN. VE TİC. A.Ş
Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. 2622 Sk.
Güven İş Merkezi No:6/13, Bağcılar / İstanbul
Sertifika Numarası: 20699 Tel: (0212) 446 05 99

İstanbul- 2021

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

İskender Fahrettin Sertelli: 1892 senesinde İstanbul'da doğmuş, 1943 senesinde yakalandığı tifüs hastalığından kurtulamayarak vefat etmiştir. Kabristanı Feriköy Aile Mezarlığı'nda bulunmaktadır.

Sertelli polisiye yazarı olarak Harf Devrimi öncesi onparalık öyküler çerçevesinde değerlendirilen üç seriye imza atmıştır. Bunlardan ilki 1927 yılında, *Bir Türk Polisinin Amerika'da Sergüzeştleri* başlığıyla yayımlanan ve on beş kitaptan oluşan dizidir. 1928 yılında ise on iki kitaptan meydana gelen *İstanbul'un Arsène Lupini Elegeçmez Kadri* yayımlanır. Behlül-i Dânâ imzasıyla kaleme aldığı bir diğer eser *Şeytan Hadiye'nin Londra'daki Sergüzeştleri* isimli onparalık polisiye serisidir. Bunların dışında Erol Üyepazarcı, İskender Fahrettin'in *Türkiye'nin Sherlock Holmes'ü Yıldırım Said'in Sergüzeştleri* isimli on iki kitaplık bir polisiye serisinin daha Maarif ve Şark Kitaphanelerinin Mart 1928 tarihli kataloğunda yayımlanacağına dair bir bilgi ile yer aldığını ancak sahaflarda ve kütüphanelerde yapmış olduğu araştırmalarda bu seriden herhangi bir kitaba rastlamadığını ve yine bu kitapların Seyfettin Özege kataloğunda da bulunmadığını belirtmektedir.

İskender Fahrettin'in Harf Devrimi sonrası kaleme aldığı yüze yakın basılı kitabı, gazete ve dergilerde seksen civarında tefrika eseri bulunmaktadır. Ayrıca *Çocuk Duygusu* ve *Tarihten Sesler* gibi iki derginin de yayımcılığını yapmıştır. Çok çeşitli türlerde birçok esere imza atmış olmasına rağmen, İskender Fahrettin Sertelli adına edebiyat tarihlerinde ve edebiyatçı ansiklopedilerinde pek rastlanmamaktadır. Bununla birlikte; kurucusu ve yazarı olduğu *Tarihten Sesler* dergisinde, ölümünden sonra Prof. Dr. Yavuz Abadan tarafından kaleme alınan anma yazısından, onun kişiliği ve yazar kimliği ile ilgili pek çok şey öğrenilmektedir. Çok çalışkan ve üretken bir yazar olan Sertelli, kalemi ile geçinen gerçek anlamda bir fikir işçisi ve yazı kahramanıdır. Ölünceye kadar gazetecilik mesleğine büyük bir sadakatle bağlı kalmış, döneminin neredeyse bütün gazetelerinde (*Vakit, Akşam, İkdam* gibi) yazılar yazmış, eserlerini tefrika etmiştir. Sistemli bir şekilde çalışan, çok okuyan ve çok yazan İskender Fahrettin'in hayatta tek amacı, yazıları ile geniş halk kitlelerine yararlı olmak, halk tarafından sevilmek ve tutulmak olmuştur.

Tarihî roman çerçevesinde Osmanlı tarihi ile ilgili *Deliler Saltanatı*, *Abdülhamid ve Afrodit*, *Telli Haseki* adlı romanları dışında, *İstanbul'u Nasıl Aldık?*, *Türk Akıncıları*, *Lale Devri* ve *Esir Pazarları* ismiyle popüler tarih kitapları da bulunmaktadır. Dönemin Türk tarih tezi ile ilgili kaleme aldığı *Güneşin Oğlu*, *Cengiz'in Oğlu*, *Sümer Kızı* ise diğer eserlerinden bazılarıdır. Amerikan, Hint, Japon, İspanyol ve Çin edebiyatlarından örnekler sunduğu yardımcı kitapları ile Türkçe sözlüğü, *Cenup Kutbunun Keşfi*, *Hansen'in Devri Âlem Seyahati* gibi macera kitapları ve *Fizyonomi* başlıklı bir de ilmisima eseri bulunmaktadır.

Behlül-i Dânâ müstearının yanı sıra İshak Ferdi, Celal Cengiz takma isimlerini de kullandığı bilinmektedir.

SUNUŞ

Dönemin gazetelerini tararken dikkatimi çektiği için defterlerimden birine *Sümer Kızı*'nın tefrikasını not aldığımı hatırlıyorum. Daha sonra, yazdıklarına hep gıpta ettiğim M. Kayahan Özgül'ün *Sekmeler*inden birinde karşıma çıktı Sümer Kızı.[1] Her zamanki dikkati, kıvrak üslûbu, engin bilgisiyle Özgül, araştırmacıların dikkatini *Sümer Kızı*'na çekiyordu. Sayısız eser vermiş İskender Fahrettin Sertelli'in eserlerinin bizatihi kendileri dikkat çekmemişken Özgül Hoca'nın çabasının sonuçsuz kalması da kültür hayatımız açısından yadırganacak bir durum değil elbette. Bu vakte kadar İskender Fahrettin'in bir monografisinin yazılmaması, eserlerine dair bir tez çalışması -YÖK'ün tez arşivinde böyle bir kayda rastlanmıyor- bile yapılmaması, hatta hiçbir edebiyat ansiklopedisi ve yazarlar sözlüğünde ismine yer verilmemesi bu durumu ispat eder. Dolayısıyla, İskender Fahrettin'in velud, aynı zamanda önemli bir yazar olduğunu anlamamız için Erol Üyepazarcı'nın iki ciltlik muhalled eserini beklememiz gerekti.[2] Üyepazarcı'nın ilgili bölümdeki başlığı da dikkat çekici: "On Beş Yılda 100 Romanın Bugün Hiç Bilinmeyen Yazarı: İskender Fahrettin"

Hakikaten çok kısa bir zamanda bu sayıda roman yazabilen kaç romancı vardır? Sadece romanla da sınırlı değildir yazdıkları. Behlül Dânâ müstearıyla polisiyeler yazmış, gazeteciliğin yanı sıra birçok çeviriye, incelemeye ve hikâyeye de imza atmıştır. Polisiye onun için ayrı bir öneme sahiptir desek yanlış olmaz. Bize Şeytan Hadiye, Elegeçmez Kadri gibi karakterleri hediye eden Sertelli'nin birçok romanında polisiye etkilerini görmek mümkündür.

Atatürk'ün de iltifatına mazhar olan *Sümer Kızı*, şüphesiz ki bir tezin peşindedir. Bilindiği gibi 1930 yılında basılan *Türk Tarihinin*

---

1 Özgül, M. Kayahan, *Seke Seke Ben Geldim, Sekmeler-1*, Hece Yayınları, Ankara 2008, ss. 70-74.

2 Üyepazarcı, Erol, *Unutulanlar, Hiç Bilinmeyenler, Bilinmek İstemeyenler*, Oğlak Yayınları, C.1, ss. 494-508, İstanbul 2019.

Ana Hatları kitabına dayanan, 1932'deki I. Türk Tarih Kongresi'nde Türk bilim ve kamuoyuna, 1937'deki II. Türk Tarih Kongresi'nde ise tüm dünyaya sunulan ve Türk Tarih Tezi diye bilinen teoriler bütününün bir iddiasına göre Hititler, Sümerler gibi Anadolu'nun ilk sakinleri, Türkler ile akraba kavimlerdir. Eserin nüvesi işte bu tezdir. Dolayısıyla eserde Anadolu'nun, hatta tüm medeniyetin teşekkülünde Türklerin önemli rol oynadığı, Batılıların iddia ettiği gibi barbar bir kavim olmadığı tezi öne sürülür. Bu tez, döneminde sayısız makale ile de ispatlanmaya çalışılmıştır. Elbette ki devletin resmi tezinin kurumlara olduğu kadar -Etibank, Sümerbank- edebiyata da yansıması olacaktır. *Sümer Kızı*, bu tezin edebiyattaki aksülamellerinden biridir.

Sümer Kızı, devrin önemli gazetelerinden olan *Akşam*'da 13 Teşrinievvel (Ekim) 1932 ile 12 Nisan 1933 tarihleri arasında toplam 171 tefrika hâlinde yayımlanmış, 1933'te de sıcağı sıcağına kitap kisvesine bürünmüştür. Tefrikaya başlanmadan *Akşam* gazetesinde çıkan Sümer Kızı ile ilgili reklamlar, aslında romanın tezini ortaya koyar: "İskender Fahrettin Bey tarafından çoktan beri gazetemiz için hazırlanmakta olan Sümer Kızı tefrikası, bütün Türk âlemini alâkadar edecek yepyeni ve çok meraklı bir mevzudur. Sümer Kızı'nı şöylece yazılmış bir roman diye değil, 7000 sene evvel Sümer medeniyetini yaratan Türklerin tarihi diye okuyacaksınız."[3] Romanın tanıtımından anlaşılacağı gibi Sümerlerin Türklerle akrabalığını ortaya koymayı amaçlayan roman, bir Sümer kızı olan Bilge'nin etrafında gelişir. Bilge cengâver, âkil, ferasetli bir Türk ecesidir. Onda Atatürk'ün birçok vasfının bulunması da tesadüf olmasa gerek. Sertelli, romanda edebiyat yapmaktan ziyade sözünü ettiğimiz tezi edebiyatın malzemesi yapma tarafındadır. Bunu yaparken birtakım acemilikler yaptığı da dikkatli okuyucuların gözünden kaçmaz. Romanın geniş halk kitlesini hedeflediğini gösteren üslubu, entrikalarla ve birtakım polisiye temalarla örülmüş kurgusu, merak unsurunun roman boyunca canlı tutulması onu kolay okunabilir şekle sokar.

Sümer Kızı, edebiyat tarihimiz için edebi değerinden ziyade tezi için ehemmiyetli bir romandır. Bu anlamda döneminde bu tezi desteklemek üzere pek çok eserin yazıldığını, ancak edebiyat tarihimiz

---

3 *Akşam*, 11 Teşrinievvel (Ekim) 1932, s.1

açısından Türk Tarih Tezi'nin geniş kapsamlı bir araştırmaya konu olmadığını belirtmek gerekir. [4]

Üyepazarcı, kitabında Sertelli'ye ayırdığı bölümde *Sümer Kızı* için şu kanaatleri verir: "Sertelli'nin tarihî romanlarına gelince bunları ikiye ayırabiliriz: İlk grubu Türk Tarih Tezi'ni desteklemek amacıyla kaleme alınan *Sümer Kızı, Asya'dan Bir Güneş Doğuyor, Sümer Yıldızı, Güneşin Oğlu, Semiramis, Cengiz'in Oğlu, Kubilay Han'ın Akınları* gibi romanlar oluşturur. Yazarımız bu tezi desteklemek için yalnız romanlar yazmamış, *Tarih Sevgisi-Yeni Vesikalar* gibi araştırma kitapları da kaleme almıştır. Bu çabalarının dönemin iktidarınca değerlendirildiği anlaşılıyor."[5]

Sümer Kızı etrafında belki de tek kapsamlı çalışma Hasan Öztürk'e aittir.[6] *Dergâh Dergisi*'nin 284. sayısında yazdığı yazıyı genişleterek daha sonra kitabına da alan Öztürk'ün tespitleri isabetli ve romanın tezini anlamak bakımından önemlidir:

"Sümer tarihinin, bir kahraman yaratmak için fon olarak kullanıldığı Sümer Kızı; romanın "ece"si Cumhuriyet yönetiminin haklarını verdiği ancak "kelebekleştirmek" istemediği kadın Bilge'nin yiğit kişiliği, ölçülemez vatan sevgisi, çevresindekilerin cehalet ve çıkar kaynaklı sorunlarını aşmayı başaran ileri görüşlülüğü, yönetim ve hukukta kadının erkekle eşitliğini pratiğe aktarması, eski yönetimin mirasçılarına uzak duruşuna karşın halkıyla iç içe oluşu, askeri başarılarıyla lider olduğu ülkesine kültür ve uygarlık değerlerini başka ülkelerden getirişi, "Sümer harflerini çok kısa zamanda öğrenmek mümkün olduğu hâlde Mısır hiyerogliflerini ancak zeki ve kabiliyetli insanlar"ın öğrenebildiğini görmesi ve Mısır'dan ülkesine döndüğünde "din ve dünya işlerini tamamıyla ayıracak" olan laik kişiliğiyle, "Ergenekon'dan Ankara'yı görmek" amacıyla ve Bilge'nin şahsında Mustafa Kemal'i anlamak için yazıldığı açıkça anla-

---

[4] Kitap boyutunda müstakil bir çalışma olmasa da bazı akademisyenler konuyu makalelerinde işlemişlerdir: bkz: Gülay Yurt, "Faruk Nafiz'in Akın ve Özyurt Oyunlarının Türk Tarih Tezine Katkısı Açısından İncelemesi", *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, C.3, S. 4, ss. 433-443, 2014; Buttanrı, Müzeyyen, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 3, S. 2, ss. 25-62, 2002 vb.

[5] Üyepazarcı, Erol, *age.*, s. 507.

[6] Öztürk, Hasan, "Milli Tarih Tezi İçin Sipariş Roman: Sümer Kızı", *Kurmaca ve Gerçeklik – Öykü ve Roman Eleştirileri* içinde ss. 125-136, Orient Yayınları, Ankara 2014.

şılan bir romandır. Ece, yazarının kurgulamak istediği Cumhuriyet kızı modeline yaklaştırılmış, buna karşılık roman kişisi olmaktan büsbütün uzaklaştırılmış, görevlendirilmiş bir eylemcidir."[7]

Üretkenliği bakımından "yazı makinesi" diye anılan Ahmed Midhat Efendi'yi bile geride bırakan İskender Fahrettin'in eserleri döneminde popüler olmuşsa da nisyan hassamızdan nasibini almışlardır. Okuyucular adına bu nisyan örtüsünü kaldırmaya gayret eden *Ötüken Neşriyat'ı* kutlarım.

Şaban Özdemir

7 *age.*, s. 133.

Bu Romanı Niçin Yazdım?

Türk tarihinin ana hatları çizilirken Sümer medeniyetinin son günleri ile Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk günleri arasında büyük bir benzeyiş gördüm. Büyük Gazi, 20. asırda Cumhuriyet Türkiye'sini nasıl yaratmışsa yedi bin sene evvel yaşayan Sümerlilerin başına da Gazi gibi bir halaskâr[1] geçmiş, Sümer topraklarını düşman istilasından kurtardıktan başka ana vatan hudutlarını Sirtella'dan Babil ve Ninova'ya kadar genişletmiş, Dicle-Fırat kıyılarında muhteşem bir medeniyet kurmuş, Orta Asya'dan göç eden Türk neslini göçebelikten kurtarmış.

Türk tarihi yapılırken Cumhuriyet Türkiye'si banisinin[2] meydana çıkardığı tarihi hakikatleri halkımızın bilmesi lazımdı. İşte Sümer Kızı, bu hakikatleri Çankaya'dan halka indirdi. Akşam gazetesinde yedi ay devam eden bu romanı köylü ve şehirli herkes okudu.

Bugün Türk nesli, ecdadının Mezopotamya'da büyük bir medeniyet kurduğunu, Fırat sahillerinde muntazam orduları, muhteşem mabetleri ve sarayları ile binlerce sene yaşadığını, elde edilen sonsuz ve canlı vesikalarla tespit etmiştir.

Şimdiye kadar cahil veya garazkâr[3] yabancı eller ile yazılan tarihimizi, Büyük Gazi, tıpkı vatan toprakları gibi bu ellerden kurtardı. Sümer'den yedi bin sene sonra bu asil ırktan yeni bir millet yaratan el, elbette kendi tarihini kendi yazacaktır.

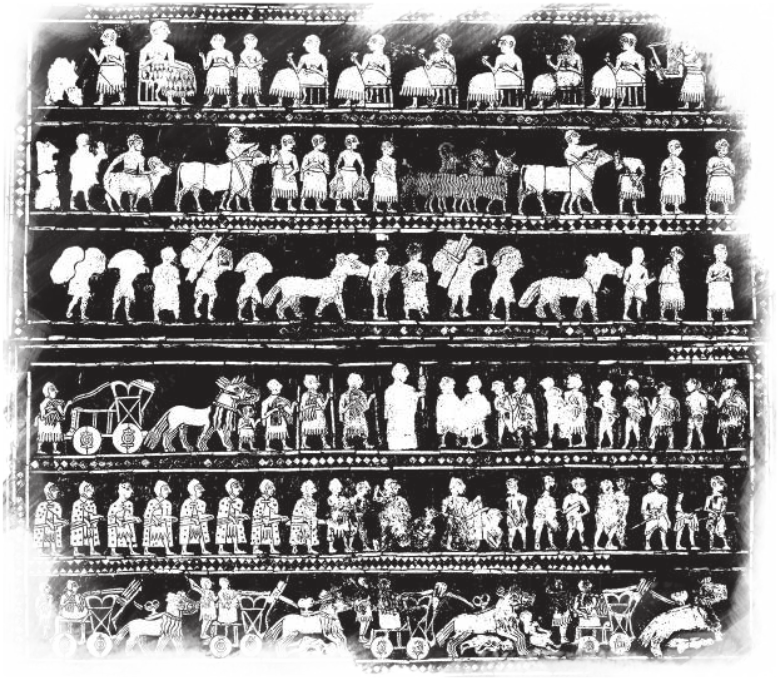
Bu naçiz[4] eser, büyük dâhiye ebedi minnet ve tazimlerimin[5] ifadesidir.

İskender Fahrettin Sertelli

---

1 Halaskâr: Kurtarıcı.
2 Bani: Kurucu, yapan.
3 Garazkâr: Kindar, maksatlı.
4 Naçiz: Değersiz, önemsiz.
5 Tazim: Büyüklüğünü dile getirme.

1. BÖLÜM

URHAN OĞULLARI

MEZOPOTAMYA'nın devlet hâlinde ilk ahalisini cenupta[1] Sümerler, şimalde[2] Akatlar teşkil ediyordu. Büyük göçten sonra Orta Asya'dan bu havaliye gelen ve Dicle-Fırat kıyılarına yerleşen Türkler, evvela Sirtella şehrini tesis etmişlerdi. Türkler bu havaliye yerleştikten ve hükümet merkezi olarak Sirtella şehrini kurduktan sonra Sümer[3] ismini almışlardır. Milat'tan beş bin sene evvel, Dicle-Fırat kıyılarında muhteşem bir medeniyet kuran Sümerlilerin ilk hükümdarı Kınık Urhan[4] idi. Urhan'ın ahfadı[5] Fırat'ın cenubunda Uruk şehrini kurmuşlardı. Uruk şehri Sirtella kadar mamur ve kalabalık değildi. Fakat bağları ve bahçeleri meşhurdu. Uruk'tan hükümet merkezi olan Sirtella'ya bol miktarda zahire, meyve geliyor ve bu suretle iki şehir arasındaki ticari münasebet gittikçe artıyordu.

Uruk'tan sonra ticari faaliyeti itibarıyla Nipur şehri gelirdi. Nipur'un başka bir noktadan da ehemmiyeti haizdi: Şehirde Baal denilen bir mabut[6] vardı. Bu mabuda yalnız Nipurlular taparlardı. Sümerliler umumiyetle mabut olarak güneşi tanımışlardı.

Nipurluların güneşten maada[7] ayrıca Baal mabuduna tapmalarının sebebi şu idi: Şehrin yeni kurulduğu sıralarda müthiş bir fırtına bütün evleri yıkmaya, bahçeleri harap etmeye başlamıştı. Bu esnada Baal isminde saf bir köylü, güneş doğarken tan yerine ellerini uzatarak, "Tanrı! Artık yeter... Fırtına dinsin!" diye bağırmış ve fırtına derhal durmuştu. Nipurlular bu hadiseden sonra Baal'ı tanrının oğlu diye tanımışlar ve öldükten sonra da mezarını süsleyerek ona asırlarca tapmışlardı.

Nipur'dan sonra Sümerlilerin üçüncü derecede gelen şehirleri de şunlardı: Nizin, Zipar, Kalner, Küta. Bunlardan başka Fırat'ın

---

1 Cenup: Güney.
2 Şimal: Kuzey.
3 Sümer: Sulak yer demektir. (İFS).
4 Kınık: Hükümdar demektir. (İFS).
5 Ahfat: Erkek torunlar.
6 Mabut: Tapılan varlık, ibadet edilen.
7 Maada: -dan başka, gayrı.

daha aşağı kıyılarında cengâverlikleriyle meşhur Larsam, Ur şehirleri de yaylaları, bağları, binaları ile oldukça zengin ve mamurdu. Sirtella'da Urhan'ın ahfadından Kınık Azak isminde bir hükümdar vardı. Azak kendinden evvelki Kınıklardan çok daha sert, çarpışmayı sever, cesur ve cengâver bir hükümdardı.

O devirde Dicle'nin öbür tarafında Alam yani dağlık memleket denilen yerlerde Alamlar yaşarlardı. Alamların hükümet merkezi Suz şehriydi. Alamlar, Suz şehrinde muntazam bir hükümet kurmuşlardı fakat medeniyetçe Sümerlilerden çok geri kalmışlar, halkın ticarete karşı gösterdiği ihmal ve lakaydi yüzünden sefalete düşmüşlerdi.

Alam hükümdarı Beklan çok cahil bir adamdı. Sümerliler ve Akatlar üzerine birkaç defa gayri muntazam[8] ordularla yürümek ve bilhassa Sirtella şehrini zapt ve istila etmek istemişse de bütün savaşları boşa gitmişti.

Akat ve Sümer hükümdarları dost ve müttefiktiler. Alamların hücumuna maruz kalınca derhal müşterek ve muazzam bir ordu ile şimale doğru ilerlemişler ve hasımlarını kendi hududuna kadar sürmüşlerdi.

Alamlar ve Sümerliler arasında devam eden bu husumet zaman geçtikçe nesilden nesle intikal etmiş ve zayıflamamıştı.

Günün birinde Nipur şehrine gelen bir Alam taciri, Bilge isminde güzel bir Türk kızına tasallut etmiş,[9] pazardan dönerken Bilge'nin başında takılı olan bir kır çiçeğini çekip almıştı.

Alamların en insafsız bir düşmanı olan Bilge, bu tecavüzü hazmedemezdi. Yerden sivri bir kaya parçası alarak tacirin başına attı. Alamlı tacir o anda yere düşüp ölmüştü. Bu hadise derhal Alam hükümdarına aksetti.

Nipur'da ölen tacir, Alam hükümdarı Beklan'ın yeğeni idi. Hükümdar, yeğeninin vefatından çok müteessir olmuştu. Bu kara haber, cahil hükümdarı fena hâlde hiddetlendirdi. Beklan, Sümer Kınık'ına şöyle bir haber gönderdi:

"Sümer sınırları dahilinde öldürülen yeğenimin mezarını bir Sümerlinin kanıyla yıkamak istiyorum. Katil kim ise bana teslim etmelisin! Aksi takdirde bir Sümerlinin yerine bin yiğit kanı dökülecektir."

Kınık Azak, adaleti çok severdi. Alamlı tacirin niçin ve nasıl öldürüldüğünü öğrendikten sonra, hasmına şu cevabı yazmıştı: "Ye-

---

[8] Gayri muntazam: Düzgün olmayan.

[9] Tasallut etmek: Musallat olmak, sataşmak.

ğeninizi Bilge, isminde bir genç kız öldürmüştür. Maktulün[10] başına attığı taşla nefsini müdafaa ettiği için kendisini mazur gördüm. Yoksa senden evvel cezasını verirdim. Tehdide gelince: Ak koç, kara koç, geçit başında belli olur."

Azak, Alam hükümdarına bu cevabı göndermekle beraber, Akat Kınık'ına da vaziyeti bildirdi. Sirtella'da Alamlar aleyhinde yeni bir cereyan başlamıştı. Halk: "Kelleyi veririz, Bilge'yi vermeyiz!" diye bağrışarak otağın kapısında toplanmıştı. Herkes Bilge'nin düşmana teslim edileceğini zannederek hiddet ve endişe ediyordu.

Otağın kapısı açıldı. Belinde palası ile genç ve iri boylu bir cengâver halka ceylan derisi üzerine yazılmış olan şu bitiği[11] okudu:

"Bilge'yi isteyen Alamlılara kavga meydanı gösterildi. Endişeye lüzum yoktur. Eğer hasmımız silahlanır ve yurdumuzun sınırlarını aşarsa biz de o vakit silahlanırız. Hayvanın alacası dışında, insanın alacası içindedir. Şimdiden düşmanın vereceği kararı sezmek güçtür. Telaş etmeyiniz."

Halk o gün sükunetle dağıldı. Bu hadise Sirtellalıları çok sinirlendirmişti. Kıyıda bucakta kalan bazı ihtiyar Alamlılardan başka kimsenin yüzü görünmüyordu. Sümer gençleri, ticaretle meşgul bu bir avuç Alamlıyı şehir hududu haricine çıkarmak istemişlerse de Sümer hükümdarı gençlerin bu arzusuna şu cevapla mukabele etmişti: "Onların namusunu kendi namusunuz, hayatını kendi hayatınız gibi kabul etmek her erin vazifesidir."

Sümer hanedanı, Bilge'yi düşmana teslim etmemek için icap ederse Alamlar ile harp etmeye karar vermişlerdi. O günlerde dostları Akatlarla eski ittifakı tazelediler.

Sirtella'da harp için bütün hazırlıklar yapılmıştı. Alam hükümdarı Beklan'ın son ve kati cevabını bekliyorlardı. Bu esnada Bilge'nin bulunduğu Nipur şehrinde ihtiyar bir kadın garip bir rüya görmüştü. Sirtellalılar rüyaya hiç ehemmiyet vermedikleri hâlde Nipur ahalisi medeniyet merkezinden biraz daha geride yaşadıklarından, bilhassa ihtiyarların rüyalarından bin türlü manalar çıkarırlar hatta meşhur Asulara[12] bu rüyayı tabir ettirirlerdi.

---

[10] Maktul: Öldürülen.

[11] Bitiğ: Ferman demektir. (İFS).

[12] Asu: Suya bakan falcı demektir. Bu kelime Sümer'de hekim manasında da kullanılmıştır. Asular, karaciğer ve suya bakarak hastalık teşhis ederlermiş. (İFS).

İhtiyar kadın rüyasını şöyle anlatmıştı: "Bu gece şahinlerin ve kartalların başında üşüştükleri bir ceset gördüm. Bu ceset kimindi diye sordum. Bilge'nin cesedidir dediler. İki kartal bu genç kızın vücudunu sabaha kadar yiyip bitirdiler. Şahinler kemiklerini sürüklediler. Bir gecede Bilge'nin vücudundan eser kalmadı. Kemiklerini de sabahleyin tan yeri ağarırken köpekler yiyip bitirdi. Gözlerimi açtığım zaman korku ve heyecan içinde titriyordum."

Nipur'un meşhur Asularından Koban, ihtiyar kadına rüyasını şu suretle tabir etti: "Bilge'nin düşmanları bir gece kendisini tuzağa düşürüp öldürecekler ve cesedini köpekler gibi sürüyerek ortadan kaldıracaklar. Fakat Bilge'nin ölümü Nipur halkını refaha erdirecek."

Nipurluların falcı Koban'a itimat ve hürmetleri vardı. Koban şehirde yalnız rüya tabiri ile meşgul olmazdı. Aynı zamanda da şehirdeki hastaları tedavi ederdi. Nipurlular bu rüya üzerine Koban'a koştular: "Yurdumuza Bilge yüzünden bir felaket gelecekse onu derhal şehir sınırlarından dışarıya çıkaralım," dediler.

Koban, Alamların dostu idi. İki defa Alam hükümdarı tarafından çağrılmış, gördüğü rüyalar kendisine tabir ettirilerek mal ve para ile taltif[13] edilmişti.

Nipur falcısı Sümer hükümdarına kalben kırgındı. Kınık Azak onu bir defa bile otağına çağırmamıştı. Son hadiseden istifade etmek çarelerini düşünen Koban, şehrin ihtiyarlarını el altından körüklüyordu. "Bilge'yi yurttan dışarı çıkarmak faydasızdır. Onu rüyada gördüğünüz gibi parçalayıp öldürünüz," diyordu. Temiz yürekli ihtiyarlar falcının bu sözüne inandılar. Bir akşam Bilge'nin haberi olmadan evini bastılar fakat Bilge, o gece evde yoktu. Şehir ihtiyarlarının kendi aleyhinde hazırladıkları tuzağa düşeceğini evvelden hissederek Mabut Baal'in mezarına gitmişti.

Nipurlular şehir içinde bu meşum[14] kızı ararken Bilge, Mabut Baal'e yalvarıyordu: "Yurdumuzu boralardan, fırtınalardan koruyan sensin. Tanrım! Alamlı bir müfsit,[15] yurdumuzun temiz yürekli ihtiyarlarını kandırarak beni öldürmek istiyor. Sen ki fırtınalara ve kasırgalara karşı parmağını kaldırdın ve 'Artık yeter!' dedin. Fırtınalar durdu, kasırgalar durdu. Beni de bu felaketten kurtar, tanrım!"

---

[13] Taltif: Ödüllendirme, gönül alma.

[14] Meşum: Uğursuz.

[15] Müfsit: Fesat çıkaran, ara bozan.

Bilge, o gece sabaha kadar mabudun mezarından ayrılmadı. İhtiyarlar onu sokak sokak aramaktan usanmışlardı. Gece yarısı bir bahçede toplandılar.

"Sirtellalılar Bilge'yi korumak istiyorlarsa gelsinler yurdumuzdan alıp götürsünler. Genç bir kız için yurdumuzun yeni bir felaket ile karşılaşmasına tahammül edemeyiz."

Nipur şehrinin ileri gelenleri bu kararı verdikten sonra Sümer Kınık'ına bir adam gönderdiler ve isteklerini bildirdiler. Bilge, sabahleyin tan yeri ağarırken evine gelmişti. O gün ilk defa olarak evinin kapısı önünde toprağa düşen güneşin kızıl akislerini gördü. Kapıdan içeriye giremedi. Bilge, Büyük Tanrı'ya tapmıyor fakat ondan çok korkuyordu. O sabah evinin kapısında onun kızıl ışıklarını görünce şaşırmıştı.

Seneler var ki Bilge'nin evinin önüne güneş ışığı vurmazdı. O gece karşısındaki büyük ağacı kesmişler, güneşi kapayan ağacın dalları yere düşünce kapının önü aydınlanmıştı. Bilge, bunu kendisi için büyük Tanrı'nın bir halas[16] müjdesi olarak telakki etti. Güneş kapının önünden çekilinceye kadar sokakta bekledi.

***

Nipur'da Bilge'yi seven, onun zekâsına, cesaretine hayran olan bir delikanlı vardı: Efsar! Efsar, mabut Baal'den ziyade Güneş-Büyük Tanrı'ya tapardı. O gün öğleden sonra Bilge'nin evine geldi:

"Yurdumuzun ileri gelen ihtiyarları senden hoşnut değil, Bilge! Yurdun selameti için seni öldürmeye karar verdiler. Sana acıyorum," dedi.

Bilge'nin benzi sapsarı olmuştu fakat cesareti kırılmamıştı. Mabut Baal'in kendisini koruyacağını ümit ediyordu. Bu imanla yaşayan genç kız delikanlının kulağına eğildi: "Ben bu tekmenin nereden geldiğini biliyorum," dedi. "Alam Kınık'ı beni para ile satın almak istemişti. Bu iş için Alam tacirleri aylarca çalıştılar. Asular bin bir büyü ve tuzak kurdular. Beni Suz şehrine, hükümdar Beklan'ın otağına götürmek istediler. Ben 'Nipur'un gözü tok bir kızıyım. Bir çoban çadırını, Kınık otağına değişmem. Anamın, babamın yuvasından ay-

[16] Halas: Kurtuluş.

rılmam,' dedim. Sihirbazlar yakamı bırakmadılar. Şimdi de budala bir ihtiyarı ayarttılar, beni uğursuz bir kız diye öldürmek istiyorlar."

Esfar'ın gözleri sulandı: "Sen ölmeyeceksin Bilge, ben seni Sirtella'ya kaçıracağım! Sen Nipur şehrini kuran ve Alamlıları iki defa mağlup eden büyük ecenin son kızısın! Sümerlilerin sana ihtiyacı var. Sirtella hanedanı senin için Alamlarla cenk etmeyi göze aldılar. Şimdi sana bir sözüm var. Ben yüreğinde senin sevgini taşıyan bir erkeğim, seni candan seviyorum. Senden ayrılmama imkân yok! Gel bu cansız mezara, kemikleri çoktan çürümüş bu ölüye tapmaktan vazgeç. Bir kere düşün ki Baal şimdiye kadar yurdumuzdan hiçbir kimseyi ölümden, felaketten kurtarmış bir mabut değildir."

Bilge'nin yüzü güldü. O zaman kumral saçlarını toplayarak doğruldu.

"Bugün evime geldiğim zaman Büyük Tanrı'nın sarı gölgeleri kapımın önünü sarmıştı. Çiğneyip geçemedim. Işıklar evin ardına gidinceye kadar sokakta bekledim. Acaba Tanrı bana yardım etmek mi istiyor?"

Esfar, sevgilisinin yanına sokuldu: "Ne mutlu sana!" dedi. "Tanrı kapına gelmiş. Yolunu aydınlatmış. Artık düşünme! Bu nurlu yoldan yürü. Sirtella'ya beraber gidelim. Bir avuç kemik ve toprağa bel bağlayanların akıbeti ölümdür. Güneşe bak; yeryüzünde ondan daha büyük, ondan daha kudretli bir mabut var mı? Bütün insanlar gibi kuşları, karıncaları, yılanları, filleri ve timsahları yaşatan da odur. Çiçeklere ve ağaçlara o hayat verir. Kurumuş tarlaları sulayan, ıslak vadileri kurutan; soğuktan üşümüş hayvanların sırtını ısıtan odur. Dünyaya hem nur hem hayat saçar. Bir seneden beri ağrıyan kolumu Asuların hiçbiri iyileştirememişti. Tanrı imdadıma yetişti. Kolumu onun ılık hararetine bıraktım. On günde sızıdan eser kalmadı, iyileştim. Geçen sene bir kuru dalı koparmaya kuvvetim yokken şimdi yaş bir kütüğü parçalayacak kadar kuvvetliyim. Söyle bana Bilge, hangi Tanrı kullarının imdadına bu kadar çabuk yetişmiştir?"

***

Bilge, müteredditti. Toprak altında yatan mabuda mı, güneşe mi? Hangisine tapacağını kendi de bilmiyordu. Akşamüstü kapının önünde müthiş bir gürültü koptu. Şehrin ihtiyarları küme küme sokağa toplanıyordu. Nipurluların Sirtella'dan cevap beklemeye ta-

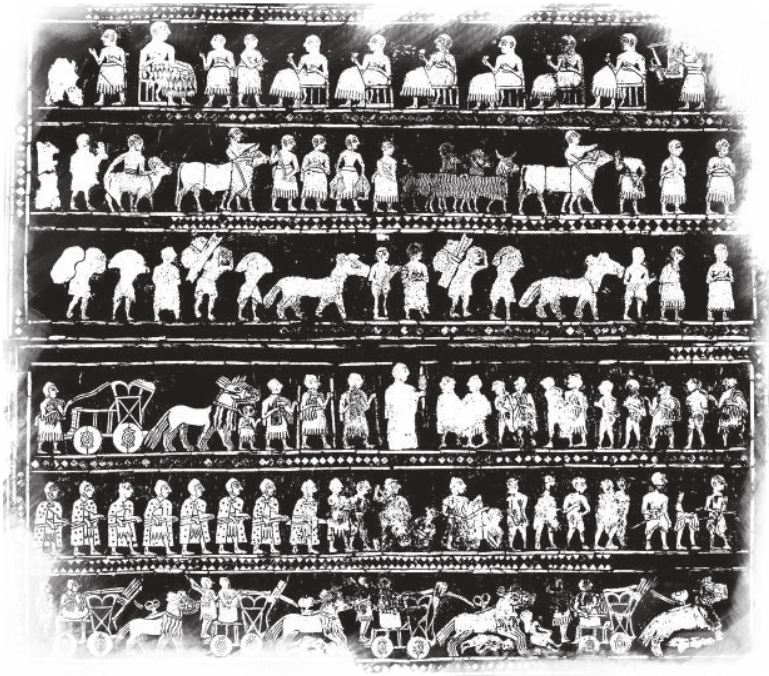
hammülleri yoktu. O gün Bilge'nin kanını toprağı akıtmazlarsa şehre bir felaket geleceğini zannediyorlardı. Genç, ihtiyar, çoluk çocuk sokağa dökülmüşlerdi:

"Mabut senin ölümünü istiyor. Dışarıya çık!" diye bağırmaya başladılar. Esfar, Bilge'nin başında ölüm kasırgaları dolaştığını görünce palasını çekti ve sevgilisinin kolundan tutarak sokağa çıktı.

"Bilge'yi Sirtella'ya götüreceğim, eğer onun bir kılına dokunursanız hepinizi parçalarım," diyerek kılıcını savurdu. Sihirbazların teşvikine kapılan ak sakallı ihtiyarlar ve ak saçlı kadınlar aslanlar gibi kükreyerek sokağa fırlayan bu cesur delikanlının yanına sokulamadılar. Esfar, sevgilisinin kolundan çekerek halkın önünden geçti.

O akşam güneş batarken iki genç, Nipur'dan uzaklaşarak Sirtella'nın yolunu tutmuşlardı.

2. BÖLÜM

BİLGE MISIR'DA...

BİLGE, üç günden beri Mısır hükümdar Tanis'in misafiri olarak Memfis sarayında kendisine tahsis edilen muhteşem bir dairede oturuyordu. Elli gün devam eden uzun ve yorucu bir yolculuktan sonra Memfis şehrine gelince iki gün mütemadiyen uyumuştu. O gün öğleden sonra Mısır hükümdarı ile beraber ilk defa şehri gezecekler ve büyük mabede gideceklerdi. Sokaklarda gittikçe artan bir kalabalık vardı. Herkes genç Sümer ecesini görmek istiyordu.

Mısırlılar sabah karanlığında sokaklara dökülmüşler ve yüksek yerlere çıkarak yer tutmuşlardı. Bilge'nin Sirtella'dan kalkarak hükümdar Tanis'i ziyaret etmek üzere Memfis'e gelişi Mısırlıları merak ve hayret içinde bırakmıştı. Sümerlilerin son Babil muzafferiyetinde Mısırlıların da yardımı vardı.

Bilge, Alam memleketlerini baştan başa işgal ettikten sonra Babil [1] prensliğiyle mücadeleye tutuşmuş ve Desker üzerinden yürüyerek Babillileri de mağlup etmiş, şehrin işgalini müteakip tekrar memleketine dönmüştü. O vakit Tanis'in Mısır'dan Sümer'e gönderdiği bir Habeş alayı, Sümer cengâverleriyle birlikte harpte büyük yararlılıklar göstermiş idi.

Bilge, büyük Mısır hükümdarı Tanis'le yaptığı dostluk muahedesinden manen olduğu kadar maddeten de istifade etmişti. Tanis, Sirtella'ya Habeş süvarilerini gönderirken Bilge'ye nakden de yardım etmiş ve Sümer ecesini bu hususta da memnun etmeyi ihmal etmemişti. Bilge, Tanis'in gönderdiği gümüş külçeleri paraya kalbederek[2] ordunun iaşe ve levazımatına her zamankinden fazla ihtimam[3] göstermişti. Cenge giden askerin gözü arkada kalmıyordu. Bilge, muharip askerlerin arkada bıraktıkları muhtaç-ı muavenet[4] ailelerine de yardım ediyordu.

---

1 Bağdat'ın eski ismi... (İFS).

2 Kalbetmek: Dönüştürmek.

3 İhtimam: Özen, itina.

4 Muhtaç-ı muavenet: Yardıma ihtiyaç duyan.

Bilge, Sümer'de büyük bir medeniyet kurmuştu. Muzaffer ordular avdet ettikten sonra Sümer şehirleri eskisinden fazla zenginleşmiş, halk refah ve saadete kavuşmuştu. Bilge, Sümer tahtına oturduğu iki sene zarfında eski Sümer topraklarına beş misli fazla arazi ilavesine muvaffak olmuştu. İşgal edilen yeni memleketlere namuslu ve vatanına sadık valiler gönderiyor ve bu valiler her üç ayda bir defa halktan topladıkları vergileri Sümer hazinesine sevk ediyordu. Sümer hükümeti, pek az zaman içinde en zengin hükümetler sırasına geçmişti.

Bilge, memleket dahilinde sükûn ve asayişi temin ettikten sonra Mısır'ı görmek arzusunu izhar ederek[5] Tanis'e bir haber göndermişti. Mısır hükümdarı, muzaffer Sümer ecesinin bu arzusunu büyük bir memnuniyetle karşılamış ve Memfis'ten Sirtella'ya bunun için bir heyet göndermişti. Bu heyetin vazifesi Bilge'ye Mısır'a kadar rehberlik etmek olmuştu. Bilge, yollarda büyük merasim istikbal ediliyor, geçtiği memleketlerde şerefine şenlikler yapılıyordu. Muzaffer Sümer ecesi, Mısır topraklarında her yerden fazla hüsnükabul görmüş[6] ve pek muhteşem ve müdebdep[7] merasimle karşılanmıştı. Mısır süvarileri, Sümer ecesini üç günlük yoldan istikbal etmişlerdi. Memfis şehri baştan başa çiçeklerle donanmıştı. Şehrin kapısından saraya kadar uzanan geniş yolun iki tarafı kıymetli halılarla döşenmiş, yolun ortası da araba ve atlar için boş bırakılmıştı.

Bilge, Memfis şehrine girdiği zaman büyük Mısır hükümdarı Tanis, sarayının bahçesinde kurulan muazzam takın altında muzaffer ve muhterem misafirini bir an evvel görmek için sabırsızlanıyordu. Tanis; çok sevimli, müdebbir[8] ve aynı zamanda da çok zeki ve mağrur bir hükümdardı. Sümer gibi ufacık bir hükümetin genç ve güzel ecesi, iki sene içinde umulmayan muzafferiyetleri nasıl temin etmişti? Tanis, aylardan beri zihninde kıvrılıp kalan bu düğümü çözmek istiyordu.

Mısır'da hükümdarlar sihirbazlardan çok istifade ettikleri için Bilge'nin de yanında büyük sihirbazlar olduğunu tahmin ediyordu. Kendi kendine: "Bir kadın, erkeğin bile başaramayacağı bu kadar büyük işleri yapamaz!" diyordu. Tanis, dostluk hatırası olan muazzam takın altında Bilge ile karşılaşınca evvela dikkatle gözlerinin içine

---

5 İzhar etmek: Ortaya çıkarmak.

6 Hüsnükabul görmek: Güzel bir şekilde karşılanmak.

7 Müdebdep: Gösterişli, şaşaalı.

8 Müdebbir: Tedbirli.

bakmıştı. Bilge'nin ağzı, burnu, çenesi, elleri Mısır kadınlarından farksızdı fakat Bilge, Mısır hükümdarının tanıdığı kadınlar gibi bakmıyordu. Onun insana hem korku hem cesaret veren bambaşka bir bakışı vardı. O, Tanis'in tanıdığı bütün kadınların fevkinde bir kadındı. Bilge'nin gözlerinde, gülerken bile karşısındakini bir anda uyuşturacak mucizevi bir sihir ve füsun[9] vardı. Tanis, ömründe bu kadar sehhar,[10] bu derece sevimli bir kadın görmemişti.

Bağdat, Desker ve Babil fatihinin Tanis'i ziyareti Mısırlıların büyük bir bayram gününe tesadüf etmişti. Şehir halkı her sene Memfis şehrinin kuruluş gününü, 30 Nisan'da büyük merasimle kutlular, mabetlerde ilk Mısır hükümdarı Menes'in istirahati ruhu için kurbanlar keserek güneş batıncaya kadar dua ederlerdi. Bilge, Memfis'e böyle bir günde gelmişti.

Tanis, bu tesadüfü hem kendisi hem de Bilge için uğurlu addederek büyük mabet kapısında Bilge'nin şerefine on öküz ve yüz koyun kanı akıtmıştı. Mabetlerde kesilen kurbanları bilahare Nil'e atarlardı. Kurban etini halktan hiç kimse ağzına koymazdı. O gün Nil'deki timsahlar bile kurban eti yemekten bıkmışlardı. Öküzlerin cesetleri nehrin hafif akıntısı ile sahilden sahile gidiyordu. O güne kadar Mısır mabetlerinde hiç kimse için kurban olarak öküz kanı akıtılmamıştı. Mısırlılar da Sümerliler gibi güneşe tapmakla beraber aynı zamanda küçük mabut diye öküze taparlardı. Öküz, Mısırlılar indinde kanı akıtılması günah olan mukaddes bir hayvandı fakat Tanis'in ecdadı, Nil sahiline yerleştiği zaman ilk defa on öküz kanı akıtarak Mısır-ı Ulya'daki File Adası'nda bir mabet inşa etmişti. Mısırlılar: "Eğer, Menes, File'deki mabedi inşa ederken mukaddes öküz kanı akıtmasaydı, bugün Mısır toprakları, Nil'in coşkun feyezanı[11] altında kaybolup gidecekti!" kanaatiyle yaşarlardı. Tanis'in bu suretle hareketi, Nil'in ikinci defa feyezanı ihtimalini defetmişti. Mısırlılar bu hadiseden sonra, Bilge'ye "Mukaddes hükümdar" unvanı vermişlerdi.

"Mademki Bilge'nin şerefine on mabut kanı döküldü artık memleketimiz için hiçbir tehlike yoktur. Nil, asırlarca yatağında uyuyacak ve Memfis'i istila etmeyecek," diyorlardı. Her sene İzis'in gözyaşları

---

9 Füsun: Büyü.

10 Sehhar: Büyüleyici.

11 Feyezan: Taşkın, sel.

ile taşan Nil, bundan sonra Mısırlılar için bir feyiz ve bereket menbaı olacaktı.

Tanis, hassa kumandanına nehrin cereyanına kapılıp giden öküzlerin cesetlerini göstererek: "Bak, mabutların cesetlerini timsahlar ve su aygırları bile yemiyorlar. Onlar, ecdadımın File'de kestikleri öküzlerin yanına gidiyorlar. Oradan da girdaplara karışıp Nil'in esrarengiz menbaına varacaklar. Askerlerime haber veriniz, onları Nil boyunca takip etsinler ve gözden kaybolunca kadar, kimsenin müdahalesine meydan vermesinler, mukaddes hayvanlarımın yolları göğe kadar açık olsun," demişti. Bilge, yatağından esneyerek kalkarken o gün gezeceği şehir sokaklarını gözünün önüne getirdi. Mısırlılar Memfis'te çok büyük binalar inşa etmişler ve geniş caddeler açmışlardı.

Tanis alayiş ve debdebeyi seven bir hükümdardı. Altışar hayvanlı iki araba ile gezmeye çıkar ve etrafında dört yüzden fazla muhafız süvari bulunurdu. Bu arabalardan birine kendisi ve hassa kumandanı biner, arkadan gelen ikinci arabada da Mısır prensesi ve cariyeleri otururdu. Hükümdar Tanis'in karısı, Habeş prensinin kızı idi. Prenses çok zengin bir kadın olmakla beraber hem çirkin hem de kocasından üç yaş büyüktü. Mamafih Tanis zevcesine fazla hürmet ederdi. Prensese dini bir rabıta ile bağlı oluşunun çok garip bir sebebi vardı: Tanis'in ecdadı ve Mısır'ın ilk hükümdarı olan Menes, altmış iki sene saltanat sürdükten sonra, nihayet bir gün Nil sahilinde bir su aygırı [12] tarafından parçalanmıştı. Prenses kocasının kendisini ihmal etmemesi için yeni evlendikleri zaman şöyle bir rüya gördüğünü söylemişti. "Menes'i boğan aygırın ruhu bu gece rüyamda bana dedi ki eğer kocan senden ayrılır veya seni terk ve ihmal ederse sakın merak etme; onu da derhal Menes'in yanına gönderirim!" Tanis bu rüyaya inanmıştı. O günden beri zevcesini rencide etmemişti.

---

[12] Menes debdebe ve sefahati çok severdi. Yatağa uzanarak yemek yemek âdetini halka o talim etmişti. Menes, Nil sahilinde cariyeleriyle yıkanmaktan da hoşlanırdı. Yaşı yetmiş beşi geçtiği hâlde çok dinçti. Bir gün gene böyle Nil sahilinde eğlenerek yıkanırken tevabii suyun içinden acı bir feryat işiterek koştular ve hükümdarı müthiş bir su aygırının dişleri arasında gördüler. Menes'in oğlu Titi, cesur bir gençti; derhal suya atılarak babasını kurtarmak istedi fakat Titi, aygırın yanına gidinceye kadar ihtiyar hükümdar, canavarın dişleri arasında parçalanmış ve ölmüştü. Bilahare anlaşıldı ki çok emin zannedilen bu sahilde ihtiyar bir aygır yuva yapmış ve hükümdarı suda görünce saldırmıştı. (İFS).

MENFİS'TE İLK GEZİNTİ...

TANİS'in zevcesi, Bilge'nin Mısır'a gelişinden hiç memnun değildi. Onu gördüğü ilk günden beri içine bir şüphe girmişti: "Acaba, bu kadın, kocamla evlenecek mi?" Habeş prensesi, kocasından emin olmakla beraber, bu şüphe onu müteyakkız[13] bulunmaktan menedecek kadar zayıf değildi.

O gün, saray kapısında, saltanat arabaları hazırlandığı zaman, Tanis'in karısı, Bilge'yi kendi arabasına almak istemişti. Halbuki Tanis, hassa kumandanına, daha evvelden, birinci arabada iki hükümdarın yanyana oturacağını söylemişti. Tanis'in karısı hiddetinden küplere biniyordu. Alay hazırlanmıştı. Sarayın kapısına iki sıra hassa süvarileri dizilmiş, hükümdarın muhteşem arabası mermer basamakların önünde durmuştu. İki hükümdar saraydan çıktılar ve yanyana arabaya oturdular. Hükümdarların arabasını prensesin arabası takip ediyordu. Saraydan büyük mabede doğru gidiyorlardı.

Yollarda binlerce Mısırlı toplanmıştı. Hükümdarların arabasına pencerelerden yeşil yapraklar ve çiçekler atıyorlardı. Hükümdarların bindiği arabanın sağında Tanis'in hassa kumandanı, solunda da Bilge'nin hassa kumandanı Uran at üstünde gidiyorlardı. Mısır halkı Sümer ecesini her tarafta çok samimi ve hararetli tezahüratla karşılıyordu.

Tanis'in hükümdar bulunduğu sırada Mısır halkı fevkalade refah ve huzur içinde yaşıyordu. Gerek hükümet merkezi olan Memfis'te gerek diğer şehirlerde ticaret ve mimari çok terakki etmişti. Mısır halkı çok zengindi. Bilge'nin şerefine şehir dahilinde yeni taklar yapılıyor, fillerin üzerinde taşınacak kadar büyük çelenkler hazırlanıyordu. Saltanat arabaları büyük mabedin kapısına geldiği zaman hükümdarlar, kalabalıktan yere inemiyorlardı. Süvariler halkı geriye çekerek hükümdarlara müşkülatla yol açabilmişlerdi. Evvela mabette dini merasim yapılacak, bilahare şehrin büyük caddelerinden geçilerek, ufak bir tenezzühten sonra saraya dönülecekti. Mabette üç büyük mabudun heykeli vardı: Şiddet mabudu, refah ve saadet

[13] Müteyakkız: Uyanık bulunan, tetikte, gözü açık.

mabudu, arz mabudu. Tanis, bu üç mabuda çok hürmet eder, onların gazabından korkardı.

Bilge, hükümdarın ibadetine tahsis edilen mevkide oturdu. Mabette dört bin kişiden fazla insan vardı. Tanis, evvela şiddet mabudunun önünde dua etti: "Kusurlarımı görme ve beni daima affet, ey mabut!" diye yalvardı. Sonra ikinci mabudun önüne geldi. "Ey bize refah ve saadet veren mabut! Sen, bu senemi de geçen seneler gibi huzur ve refah içinde geçir. Bana ve tevabiime[14] yoksuzluk ve ıztırap çektirme!" dedi.

Sıra üçüncü mabuda gelince Bilge'ye döndü: "Sümerlilerin de arz mabudu vardır. Geliniz, yeryüzündeki bütün milletlere hükmeden arz mabudu önünde beraber ibadet edelim," dedi. Bilge, Mısır hükümdarının dinî hissiyatını rencide etmemek için yerinden kalktı ve Tanis'in yanına gitti. Bilge, Sümer'de de halkın taptığı arz ilahı Enhil'i son zamanlarda tamamen ihmal etmişti. Bilge, artık Güneş'ten başka tanrı tanımıyordu. Mısırlılar da Güneş'e taptıkları hâlde hususi dilekleri için küçük mabutlara daha fazla ehemmiyet veriyorlar, onların önünde sık sık ibadet ediyorlardı. Arz mabudunun önünde yan yana durdular. Tanis ellerini kaldırdı: "Ey dünyayı idare eden büyük mabut! Mabutların mabudu! İki dost ve müttefik hükümdar, neşe ve refah içinde, bugün senin huzuruna geldiler. Sen, bizi ve bize tâbi olan milletleri uzun müddet neşe ve refahtan ayırma. Aralarına fesat ve fitne sokmak isteyenlerin cezalarını vermekte çekinme. Biz iki dost hükümdar, bütün dünyayı sulh ve refah içinde görmek istiyoruz. Sen, bizim karşımıza çıkacak engelleri kahret ve bizi refah ve saadetten, huzur ve sükûndan ayırma!"

Hükümdarlar mabetten çıkacakları esnada yaşlı bir kadın, refah ve saadet mabudunun önüne gelerek ağlamaya başlamıştı. Bu kadının hali Bilge'nin nazarıdikkatini celbetmişti. Kadın, mabuda yalvarıyordu: "Kocam bir demircidir ya mabut! Onun yüzünü daima gece karanlığında görüyorum. Ocak önünde çalışmaktan yüzünün rengi değişti ve parmakları timsah derisi gibi katılaştı. Vücudu terden, balık yumurtası gibi kokuyor. Sabahın fecrinden akşam karanlığına kadar ateş ocağının başında çalışan kocamın yüzünü gündüz gözü ile görmek istiyorum ey mabut! Sen, bizden kötü ruhlu ve hemcinsine bizden faydasız kullarını refah ve saadete gark ediyorsun. Bizim ne

[14] Tevabii: Tabi olanlar, halk.

kabahatimiz var ya mabut? Ben de gündüzleri alevler içinde çalışan dokumacı ve hasta bir kadınım. Ateş karşısında topuklarımı mideme dayayıp çalışırken dokuduğum kumaşları saraylardaki talihli kulların giyiyorlar ve onlar, bu kumaşların, ne kadar muzdarip insanlar tarafından dokunduğunun farkında değillerdir ey mabut! Sen bana ve kocama merhamet et. Bize de biraz güneş ve refah göster!"

Bilge'ye kadının mabuttan ne istediğini söylediler. O güne kadar Mısır hükümdarı Tanis bile işçilerin hayatını yakından tetkik etmemişti. Memfis'te o esnada refah ve saadet mertebe-i kemale[15] vasıl olmakla beraber, şehirde büyük bir faaliyet vardı. Her tarafta inşaat yapılıyor, demir ve taş ocaklarında binlerce amele çalışıyordu. Kumaş dokuyan kadınlar sabahları güneş doğmadan iş başında bulunmaya mecburdurlar. Akşamları da güneş battıktan sonra tatil yaparlar ve evlerine karanlıkta gelirlerdi. Bu yüzden amele sınıfı evlerinde karılarını ve çocuklarını ancak gece görürlerdi. Mesai saati asgari on ikiden, on altıya kadar devam ederdi. Kadınların on iki saatten fazla çalıştırılmaması âdet olduğu hâlde inşaat fazlalığından onlar da erkekler gibi on altı saat çalıştırılıyordu. Kadınların çalıştıkları binaların pencereleri çok yukarıda olduğundan gündüzleri hiçbirisi güneş görmezdi. Kadınlardan birisi, o günlerde güneşi görmek için bir günlük kazancının yarısını kapı bekçisine vererek dışarıya çıkmıştı.

Bilge, Mısır hükümdarı ile beraber, büyük mabetten ayrılarak o civardan geçiyordu. İşçi kadın, Sümer ecesinin Memfis'e geldiğini işittiği hâlde yüzünü görmemişti. Sümer ecesi, saltanat arabası içinde, dokumacı kadına o kadar muhteşem ve cazip görünmüştü ki... İçeriye döndüğü zaman yanındaki kadınlara sordu: "Burada ateş ve alev karşısında kimin için çalıştığımızı biliyor musunuz?"

Kadınlardan biri: "Elbette biliyoruz," diye cevap vermişti. "Kendimiz için çalışıyoruz. Buradan ekmek yiyoruz. Buradan aldığımız para ile evladımızı besliyoruz."

"Budala! Sen kimin için çalıştığını bilmiyorsun! Sen ve ben... Hepimiz hükümdarın cariyeleri ve prenslerin kızları ile karıları için çalışıyoruz. Dokuduğumuz kumaşları onların sırtlarında gördüm."

"Ya ne zannediyordun? Nil'deki timsahlar giyecek değil ya! Elbette onlar giyecek. Onlar giymezlerse biz de ekmek bulamayız. Çocuklarımız açlıktan ölürdü."

---

[15] Mertebe-i kemal: Olgunluk katı.

"Benim alnım her gün bu tezgâhın ateşiyle ısınıyor. Biz güneş yerine ateş gören işçileriz çünkü onlar her gün güneşi görüyor ve güneşe tapıyorlar."

"Ben de güneşe tapıyorum amma..."

"Güneşi senede ancak bir gün gören insanlara güneşin faydası dokunmaz yavrum! Güneş bizim sesimizi işitmiyor çünkü biz onu unuttuk. Ondan uzaktayız. Mabuduna el uzatmayan bir kulu, mabut da unutur."

O gün, nasılsa, kapıdan güneşi ve hükümdarı görmeye muvaffak olan işçi kadın tezgâhının başına oturdu.

"Sen çok güzel bir kadındın!"

"Ya şimdi?"

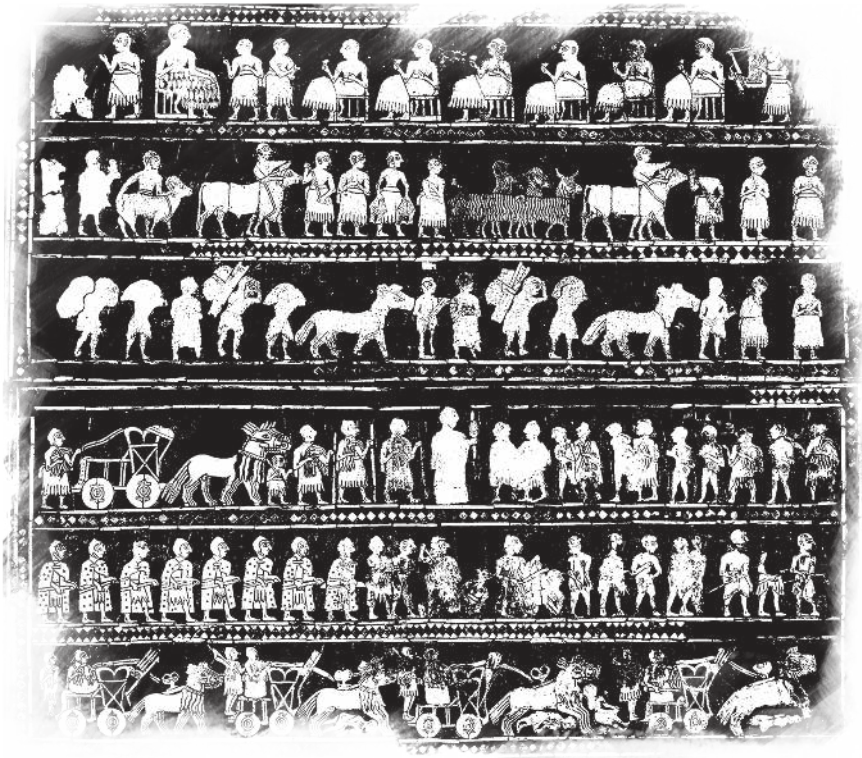
"Nil sahilindeki bataklıklarda açılıp kapanan zambaklar gibi ne çabuk söndün."

Kadın o gün, ilk defa ellerinin biçimsizliğini, nasırlaştığını gördü.

"Kocam eve gündüz gelseydi ve ben de evde bulunsaydım ilk önce ellerimden iğrenecekti."

Arkadaşının cevap vermesine meydan kalmadı. Uzaktan gelen bir kamçı darbesi her ikisinin ensesini birden morarttı. İçlerini çekerek işlerine devam ettiler.

3. BÖLÜM

BEŞ SENE SONRA...

NİNOVA şehrindeyiz... Bilge'nin Dicle sahilinde yaptırdığı muhteşem sarayın odalarından birinin önünden geçmekte olan Nut isminde bir cariye, kime hitap edildiği anlaşılmayan bir ses işitti.

"Seni memleketine bağışlıyorum!"

Bu ses, Bilge'nin sesiydi. Nut, yanındaki odaya geçti. Kulağını kapıya verdi. Dinledi. Yalnız ecenin sesi işitiliyordu. Sümer sarayında serbest dolaşan bu kızı elbette tanırsınız. Bilge, beş sene evvel Mısır'a gittiği zaman Memfis sarayında Hititli bir esir kıza rastlamış ve hükümdar Tanis'ten bu kızın azat edilerek memleketine gönderilmesini rica etmişti. Bilge, Mısır'dan dönerken bu kızın yollarda hastalanıp kaldığını görüyor. Yanına alıyor. Sirtella'ya getiriyor. Nut iyileşince Bilge, onu memleketine göndermek istiyor fakat Nut, sarayda ecenin yanında kalması için yalvarıyor. Bilge kabul ediyor. Ecenin yanında kalıyor. Nut, sesi ve gözleri çok güzel. Aynı zamanda da çok zeki ve fettan bir kızdı. Ecenin, sarayda böyle bir kıza ihtiyacı vardı. Nut, eceye fevkalade sadakat gösteriyordu. Hükümet merkezi Sirtella'dan Ninova'ya nakledildiği günden beri saraya sık sık gelen valilerle civardaki prenslerin Ninova'da oynamak istedikleri oyunları derhal keşfederek eceye haber veren Nut'un sarayda büyük bir nüfuzu vardı. Herkesle serbestçe görüşür, sarayın her tarafına serbestçe girip çıkabilirdi.

Ecenin memleketine bağışladığı bu adam kimdi? Bilge, gece istirahat zamanında odasına kimseyi kabul etmezdi. Birdenbire Bilge'ye, ağlayan bir erkek sesi cevap verdi: "Teşekkür ederim ecem! Size ölünceye kadar sadık ve minnettar kalacağım."

Ses kesilmişti. Odanın kapısı açıldı. Önden zindancı ile iki cellat ve arkadan Kargamış prensi göründü. Bunların arkasından da hassa kumandanı çıktı.

Zindancı ve cellatlar sağa, prensle hassa kumandanı sola doğru gittiler. Prens Hamon'un serbest bırakıldığı anlaşılıyordu. Ecenin ca-

nına kıymak isteyen ve Yediler Heyeti'nin kararı ile zindana atılan bu dessas adamı Bilge nasıl ve niçin affetmişti? Bütün Ninova ahalisi, Prens Hamon'un idamını isterken Bilge'nin onu affetmesi, memleketine bağışlaması ne demekti? Genç kız yavaş yavaş sola doğru yürüdü. Hassa kumandanına görünmeden arkalarına takıldı. Sarayın kapısında nöbet bekleyen hassa askerleri yol açtılar.

Prens bir ata bindi. Onu iki Sümer askerinin muhafazası altında hududa kadar götüreceklerdi. Nut, hayret ve hiddetinden dudaklarını ısırıyordu. Daha iki gün evvel Nut'a: "Evet!.. İnkâr etmiyorum. Ben, buraya eceyi öldürmeye geldim." diyen bir adam nasıl serbest bırakılırdı? Yapmak istediği cinayeti kendi diliyle itiraf eden Kargamış prensi, Sümer topraklarına birkaç defa tecavüz etmiş; aldığı esirleri boğdurarak öldürtmüş merhametsiz bir adamdı. Nut, merakından çıldıracaktı. Prens Hamon, Sümer ecesine nasıl sadık kalabilirdi? Bilge, prensin bu sözüne nasıl inanmıştı?

Nut yavaş yavaş yukarıya çıktı. Odasına geldi. Bu muammayı kendi kendine halletmeye çalışıyordu. Bilge, bütün valilere ve hâkimlere daima adalet tavsiye ederken hâkimlerin prens hakkında verdiği hapis kararını nasıl bozabilirdi? Nut, Ninova'ya geldiği günden beri Yediler Heyeti'nin verdiği bütün hükümlerin Bilge tarafından derhal tasdik edildiğini görüyordu.

Yediler Heyeti dünyanın en âdil hâkimleriydi. Hâkimlerin Prens Hamon hakkında verdiği hapis kararı halkın intikam hislerini bile tahfif etmemişti.[1] Herkes, "Ecemizi öldürmek isteyen canavarı bize teslim ediniz!" diyerek bağırıp dururken Bilge'nin bu adamı serbest bırakmasının elbette bir sebebi olacaktı.

Kargamış prensi, çok gaddar ve hain bir adam olmakla beraber hem çok cesur hem de çok yakışıklı bir erkekti. Acaba Bilge, prens Hamon'u seviyor muydu?

---

[1] Tahfif etmek: Hafifletmek.

KARGAMIŞ PRENSİ KAÇMIŞ!..

ERTESİ sabah şehirde halkı heyecana düşüren bir haber şayi olmuştu. Herkesin ağzında prens Hamon'un ismi dolaşıyordu.

"Kargamış prensi firar etmiş!"

"Prens Hamon zindandan kaçmış!"

Halk sokaklara toplanmıştı. Şikâyetler feryatlar, coşkunluklar gittikçe artıyordu.

"Hamon'un idamını isteriz!"

"Prensin saklandığı yeri bulacağız!"

"Ecemizi öldürmek isteyen haini öldüreceğiz!"

Her ağızdan bir ses çıkıyordu. Muhariplerin galeyanı saray erkânını da harekete getirmişti. Bilge, bu vaziyet karşısında derhal yeni tedbirler aldı. Hassa kumandanı, halka ecenin şu buyruğunu okumuştu: "Bu gece her nasılsa zindandan kaçmaya muvaffak olan prens Hamon'un gizlendiği yeri bulup haber verene bir talan altın verilecektir!"

Saray önünde ve sokaklarda toplanan halk bu ilanı işitince dağılmaya başladı. Kargamış prensinin himaye görmesi muhtemel olan yerleri araştırmaya gidiyorlardı. Ninova hâkimleri, prensin firarından çok müteessir görünüyorlardı. Hatta hâkimlerden birisi: "Hamon'u yakaladığımız zaman keşke idam etseydim," diyerek ellerini başına vurup ağlamıştı.

Yediler Heyeti'nin kanaatine göre Kargamış prensinin mutlaka ceza görmesi lazımdı. Zaten hakimler ona idam kararı vermekte gecikmeyeceklerdi fakat Bilge, şahsına taalluk eden[2] hadiselerde mücrimlerin daima hafif cezalarla tecziyesini istediği için prensin de şimdilik hapisle tecziyesi kararlaştırılmıştı. Hâkimler, prensin zindandan nasıl kaçtığına hayret ediyorlardı. Zindancıyı sorguya çekmişlerdi.

Bilge, hassa kumandanı vasıtasıyla zindancıya lazım gelen talimatı vermişti. Kapıdaki nöbetçiler de hiçbir şey söylememeye yemin etmişlerdi. Prensin firarına ait ifşaatta bulunmamaya yemin eden

---

[2] Taalluk etmek: İlgilendirmek.

kimseler ece tarafından gizlice para ve rütbelerle taltif edilmişti. Hâkimler, firar müsebbiplerini[3] araştırırken Ecenin cariyesi Nut bu muammayı halletmeye çalışıyordu. Nut, prensin firarına yardım edenlerin taltif edildiklerini görmüştü.

Meselenin iç yüzünü sarayda hassa kumandanından başka kimse bilmiyordu. Nut, bu esrara vâkıf olduğunu prensin nasıl kaçırıldığını gördüğünü eceye ihsas etmek[4] istiyordu.

Ahali, şehirde prensi ararken Hititli cariye Bilge'nin odasına gitmişti. O gün Ecenin çehresinde insana dehşet veren asıklık vardı. Benzi uçuktu. Her zamanki güler yüzlülüğünden eser yoktu. Bilge'ye ne olmuştu? Ecenin uzun saçlarını Nut'tan başka kimse tarayamazdı. Bilge hazırlanıp çıkmak istemişti. Nut, ecenin saçlarını taramaya başladı. Bilge sordu:

"Akşamdan beri neler işittin bakalım?"

"Hamon'un firarından baş bir hadise yok ecem!"

"Herkes onu arıyor, değil mi?"

"Evet ecem! Fakat..."

Bilge başını kaldırdı: "Ne var?"

"Bazı kimseler de prensin firarında saray erkanından yardım gördüğünü söylüyorlar!"

Bilge, gözlerini açarak genç kızın kolundan yakaladı: "Bunu söyleyenleri tanıyor musun?"

"Pencereden bakarken işittim ecem! Kalabalık arasında iki kişi konuşuyorlardı. Şimdi görsem tanımam bile..."

Bilge'nin canı sıkılmıştı.

"Benim düşmanım olan bir adama hiç kimse yardım edemez. Bunlar birtakım cahil ve muhakemesiz adamların manasız şüphelerinden başka bir şey değildir."

Nut, fazla bir şey söylemekten çekindi. Ecenin saçlarını taramakla meşguldü. Bilge, başını önüne eğdi. İkisi de susmuştu. Hititli cariye, gittikçe derinleşen bu muammayı nasıl halledeceğini düşünüyordu. Birdenbire her şeyi söylemek istedi.

"Ben kulağımla işittim. Onu siz affettiniz," diyecekti.

Fakat ecenin bu kadar mahrem tuttuğu ve sır hâlinde sakladığı bir meseleden nasıl bahsedebilirdi? Ece, hiddetliydi. Burnundan ve

---

[3] Müsebbip: Sebep olan.

[4] İhsas etmek: Sezdirmek, hissettirmek.

göğsünü şişirerek soluyordu. Nut, tereddüt ve merak içinde beynini tırmalayan bu muammayı halletmeye çalışırken Bilge bağırdı:

"Haydi, çabuk ol! Prensi aramaya gideceğim."